

УДК 378.26(73)

Ірина Зварич, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник,
доцент кафедри теорії та практики перекладу навчально-наукового центру мовної підготовки
НА СБ України

ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ США

У статті зосереджено увагу на акредитації вищих навчальних закладів США, проаналізовано освітню діяльність американських вишів, висвітлено показники акредитації та освітньої діяльності вищих закладів освіти США, підкреслено використання цих показників у процесі оцінювання якості освіти в американських вишах, розглянуто види валідності і надійності в оцінюванні якості освіти; удосконалено визначення понять: освіта і якість освіти, розкрито сутність вимірювання якості освіти за допомогою поняття доданої вартості на основі досліджень американських учених, запропоновано вимірювання якості освіти у вищих навчальних закладах України з урахуванням американського досвіду.

Ключові слова: акредитація, освітня діяльність, оцінювання освіти, якість освіти, валідність, надійність, додана вартість, вимірювання, показники якості та кількості, вищий навчальний заклад.

Лит. 9.

Ирина Зварич, доктор педагогических наук, старший научный сотрудник,
доцент кафедры теории и практики перевода учебно-научного центра языковой подготовки
НА СБ Украины

ОЦЕНИВАНИЕ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ США

В статье сосредоточено внимание на аккредитации высших учебных заведений США, проанализирована образовательная деятельность американских высшей, описаны показатели аккредитации и образовательной деятельности высших учебных заведений США, подчеркнута использование этих показателей в процессе оценивания качества образования американских высшей, рассмотрены виды валидности и надёжности в оценивании качества образования, усовершенствовано определение понятий: образование и качество образования, раскрыта сущность измерения качества образования с помощью понятия добавленной стоимости на основе исследований американских учёных, предложено измерение качества образования в высших учебных заведениях Украины с учётом американского опыта.

Ключевые слова: аккредитация, образовательная деятельность, оценивание образования, качество образования, валидность, надёжность, добавленная стоимость, измерение, качественные и количественные показатели, высшее учебное заведение.

Iryna Zvarych, Doctor of Sciences (Pedagogy), Senior Research Officer, Leading Researcher of the Research Laboratory of
the Educational and Scientific Center of Language training at
The National Academy of Security Service of Ukraine

THE EVALUATION OF QUALITY OF EDUCATION IN UNIVERSITIES OF THE USA

In this article, the author takes an attention to the accreditation of USA Institutions of Higher Education, analyzes the educational activities of the American Institutions of Higher Education, and highlights the performance of accreditation and educational activities of USA Institutions of Higher Education. The article underlined the using of these indices in the process of assessment the educational quality at US Institutions, observes the types of the validity and reliability of assessment of the educational quality, and improves the definitions of the main concepts: the education and quality of education. The author reveals the essence of measuring the quality of education by the concept of added value, on the basis of research of American scientists. The article suggests the measurement of quality the education at Institutions of Higher Education in Ukraine with using the American experience.

Keywords: an accreditation, the educational activities, an assessment of education, the quality of education, validity, reliability, "value added", a measurement, the quantitative and qualitative indices, Institutions of Higher Education.

Постановка проблеми. Історичні події, соціально-економічні перетворення, прагнення бути лідером на світовому ринку відповідно вплинули на розвиток особистості та формування високорозвиненої система освіти США. Завдяки реформам в американському

суспільстві освіта стала більш відкритою, різноманітною, різнобічною. Американці надзвичайно цінують вищу освіту і вважають, що освіта необхідна для свідомого політичного життя, функціонування демократичного уряду, розвитку економічних і політичних міжнародних відносин.

Американська освіта, що обслуговує динамічну і глобальну економіку, ефективна і здатна розвиватись в умовах обмежених державних ресурсів [4].

Аналіз наукових досягнень і публікацій. Вимірюванню якості освіти, зокрема акредитації ВНЗ, приділяють увагу американські дослідники: А. Астін (Astin A.), Р. Бірнбаум (Birnbaum R.), Д.М. Грін (Green D.M.), Джудіт Ітон (Judith S. Eaton). Багатоаспектність міжнародного досвіду, зокрема якість освіти у вищих навчальних закладах США, що сприяє збагаченню національної педагогічної думки і передбачає дослідження розвитку освіти в широкому контексті політичних, економічних, соціальних, культурних чинників у взаємозв'язку та взаємозалежності регіональних та національних тенденцій розглядають Я. Бельмаз, О. Калініна, С. Квіт.

Мета статті і завдання. Цю розвідку присвячено питанню акредитації вищих навчальних закладів США, тому метою статті є аналіз освітньої діяльності американських вишів, висвітлення показників акредитації та освітньої діяльності вищих закладів освіти США. Отже завдання статті – окреслити використання цих показників у процесі оцінювання якості освіти в американських вишах, розглянути види валідності і надійності в оцінювання якості освіти, а також уточнити визначення понять “освіта” і “якість освіти”, розкрити сутність вимірювання якості освіти шляхом доданої вартості на основі досліджень американських учених, запропонувати вимірювання якості освіти у вищих навчальних закладах України з урахуванням американського досвіду.

Виклад основного матеріалу. Оцінювання якості освіти у вищих навчальних закладах США залежить від певних показників вимірювання, зокрема від акредитації ВНЗ та параметрів освітньої діяльності вишу.

Акредитацію вищих навчальних закладів США здійснюють: організації з акредитації, організації з визначення акредитаційних організацій, представники Федерального уряду й уряду штату. Незалежні й кваліфіковані експерти перевіряють освітню діяльність певного ВНЗ, звертаючи особливу увагу на виконання затверджені програми, оскільки у США здійснюється не лише акредитація вищого навчального закладу, але й акредитація професійної програми вишу.

Джудіт Ітон (Judith S. Eaton), президент Ради акредитації вищої освіти (Council for Higher Education Accreditation – CHEA) зазначає, що організації з акредитації у США здобувають свою

легітимність саме завдяки своїй діяльності й визнанню коледжів, університетів і програм, що проходять акредитацію, а не від уряду [7]. Зазначимо, що Рада акредитації вищої освіти (CHEA) – це приватна національна організація, не державна. Вона охоплює більше 300 вищих навчальних закладів і очолювана колегією представників ВНЗ.

У США нараховують 60 акредитаційних організацій, які визнані Радою акредитації в системі вищої освіти, бо саме ця Рада та державний департамент освіти США (United States Department of Education – USDE) здійснюють контроль за діяльністю організацій з акредитації. Державний департамент освіти США (USDE) – це організація федерального уряду, яка в межах своїх повноважень розглядає спроможність акредитаційних організацій забезпечити якість навчального процесу у вищих навчальних закладах, на підставі чого здійснюється фінансування ВНЗ з державного бюджету. Саме тому, акредитаційні організації США вважають свою діяльність наданням послуг, а не регулюванням освітньої діяльності, оскільки вони більшою мірою виконують навчальну функцію, а не контрольну. Головна мета організацій з акредитації – допомогти вищим навчальним закладам розвинути свою професійну програму, сприяти її виконанню, а не висувати вимоги та встановлювати стандарти. Організації з акредитації США надають консультації представникам вищих навчальних закладів, оцінюють освітню діяльність ВНЗ та здійснюють аналіз. Саме тому акредитаційні організації США обслуговують не лише вищі навчальні заклади штатів, але і 125 інших країн світу [9].

Показники акредитації вищого навчального закладу визначаються за певними критеріями, визнаними регіональними органами з акредитації вишу. Показники акредитації надають можливість ВНЗ отримувати стипендії із державного бюджету різних рівнів та фінансування як від державних, так і комерційних організацій, а також визнання дипломів випускників. Тому майже всі вищі навчальні заклади США, зокрема і коледжі, проходять акредитацію, незважаючи на те, що це – справа добровільна. До акредитації не залучаються ВНЗ вузької спеціалізації.

Показники освітньої діяльності вишу розроблено і встановлено керівними органами штату, на території якого розташований університет, або адміністрацією самого ВНЗ. Показники освітньої діяльності вищих навчальних закладів використовуються для порівняння освітньої діяльності ВНЗ штатів, фінансування

вишу з різних джерел, звіту перед керівними органами штатів, з метою поліпшення рівня якості навчального процесу, професійної діяльності викладачів, зокрема викладання навчальних дисциплін та оцінювання рівня якості знань як викладачів, так і студентів.

Американський дослідник Р. Бірнбаум (Birnbaum R.) зазначає, що якість вищої освіти США залежить від виміру показників меритократичних, соціальних, індивідуальних, меритократичні зокрема базуються на відповідності освіти професійним і науковим нормам професійної діяльності викладачів, соціальні – задоволенні потреб суспільства, індивідуальні – розвитку рівня якості знань студентів [6].

До вагомих показників освітньої діяльності у вищих навчальних закладах США відносять: відсоток випуску/відсіву студентів, відсоток випускників, що закінчили певний вищий заклад освіти за шість років, відсоток працевлаштування за фахом, рівень доступу до вищої освіти (відсоток зарахування абітурієнтів різного віку, статті, раси), фінансові витрати (вартість навчання, фінансова допомога студентам), рівень якості професійної діяльності викладачів, зокрема обізнаність з навчальної дисципліни та вміння її викладати, наявність ученого ступеню, кількість наукових публікацій [3, 12]. Усі ці показники відносяться до кількісних, що певним чином характеризують рівень надання освітніх послуг, а показники обізнаності з навчальної дисципліни та вміння її викладати – вказують на якість. Таким чином, показники кількості і якості характеризують якість освіти, зокрема надання освітніх послуг у вищих навчальних закладах. Якщо показники кількості можна порахувати і визначити рейтинг, то показники якості потребують професійного підходу щодо їхнього визначення. Однак і показникам якості можна надати відповідні бали і спробувати підрахувати. Проте це матиме ознаки формальності і характеризуватиме якість освіти відносно, зокрема і надання освітніх послуг. Проте, якщо взяти до уваги сумарне число показників, що висвітлюють кількість наукових досягнень і визначають їхню якість, тоді можна спробувати охарактеризувати якість освіти, зокрема і надання освітніх послуг, більш детально і професійно. Таким чином, можемо зазначити, що освітню діяльність у вищих навчальних закладах необхідно вимірювати.

Вимірювання якості освіти у вищих навчальних закладах США – складний процес, що передбачає ухвалення рішень щодо формату завдань, процедури проведення тестування як

студентів, так і педагогів, залучення до занять додаткового матеріалу з навчальної дисципліни та педагогіки, формування портфоліо, використання новітніх комп'ютерних технологій. У країнах із централізованою системою освіти наявні значні розбіжності у визначенні цілей системи вимірювання і прийнятті рішень щодо визначення рівня якості професійної діяльності, зокрема педагогічної компетентності.

У країнах із децентралізованою системою освіти, зокрема у США, визначення рівня якості знань студентів та оцінювання професійної діяльності викладачів здійснюється окремими штатами, округами, у яких розробляють певні вимоги і стандарти. Якщо оцінювання рівня якості знань студентів здійснюють педагоги, то до визначення рівня якості професійної діяльності викладачів залучають експертів, які детально обмірковують усю процедуру, зокрема щодо збирання даних, визначення балів, аналізування процесу оцінювання та формування впевненості у доцільності результатів. Застосування додаткових навчальних матеріалів чи технічного обладнання дає змогу збільшити валідність інструментарію вимірювання, але при цьому може зменшити їхню надійність, оскільки ускладнюється стандартизація тестів, що пропонуються для діагностування.

Тести на вимірювання професійної діяльності викладачів, зокрема педагогічної компетентності, включають завдання, що передбачають розгорнуту відповідь, а також складну систему оцінювання. У процесі вимірювання кількісних і якісних показників професійної діяльності викладачів використовують тести множинного вибору, де можна вибрати одну відповідь на поставлене завдання із кількох запропонованих. Проте тести множинного вибору мають певні недоліки, бо вони не відображають багатьох практичних завдань достовірно і педагоги вибирають одну із запропонованих відповідей, а не дають власні. Тому пропонуються тести множинного вибору із завданнями, до яких включено питання на тлумачення та відкриті відповіді. Такі формати завдань передбачають письмові відповіді, креслення, створення діаграм, схем, графіків або навіть розробку якихось моделей. Перевага цих завдань полягає в тому, що вони дають змогу виміряти значно більше результатів, аніж просто завдання множинного вибору.

У США до оцінювання професійної діяльності викладачів відносять портфоліо педагога, що розглядають і під час вимірювання освітньої діяльності вишу. Викладачі самостійно формують

портфоліо і добирають найкращі зразки відеофрагментів навчальних занять та додаткових навчальних матеріалів. Сформовані портфоліо викладачів передають до централізованої установи, де оцінюють їхню професійну діяльність, педагогічну компетентність, майстерність. Завдяки портфоліо викладачі мають змогу продемонструвати найкращі свої досягнення у процесі викладання навчальної дисципліни. Експерти розробляють додаткові завдання, що їх викладачі можуть використовувати у навчальному процесі, визначають бали за кожен вид професійної діяльності та вимірюють її, зокрема оцінюють вміння викладати навчальний матеріал, триматись в аудиторії, а також майстерність, доброзичливість, встановлення гарного морального клімату групи, педагогічну компетентність тощо.

До вимірювання професійної діяльності викладачів вищих навчальних закладів США залучають комп'ютерні технології, що дають змогу поєднати інструментарій вимірювання з інтерактивними системами, у яких викладачі можуть фіксувати свої відповіді у процесі оцінювання. З використанням комп'ютерів вимірювання професійної діяльності викладачів здійснюється, коли педагоги вводять свої відповіді на запропоновані завдання. Комп'ютерні технології не дозволяють визначити якість відповідей педагогів, але дають змогу ефективно фіксувати підходи до вирішення завдань з вимірювання професійної діяльності, щоб потім належним чином оцінити відповіді та педагогічну компетентність.

Американський дослідник А.В. Астін (Astin A.W.) пропонує оцінювати якість освіти у вищих навчальних закладах США шляхом вимірювання "доданої вартості", порівнюючи стан справ освітньої діяльності до початку навчального процесу і після його завершення, а не за національними стандартами. Він пропонує вимірювати інтелектуальний розвиток студентів на першому курсі, простежити їхній рівень розвитку протягом усього періоду навчання у ВНЗ, порівняти його наприкінці завершення навчання і визначити рівень якості як професійної компетентності, так і компетенцій, якими вони опанували протягом навчання у вишу [5, 25]. На думку А.В. Астіна додана вартість висвітлює зміни в інтелектуальному розвитку студентів від початку опанування професійною програмою і до її завершення. Вчений зазначає, що досконалість вимірювання освіти за допомогою доданої вартості полягає в здатності вищих навчальних закладів вплинути на інтелектуальний і

професійний розвиток студентів та змінити життя майбутніх фахівців на краще. Якісною є освіта у тих університетах, що здатні найбільше вплинути на інтелектуальний, професійний, особистісний розвиток студентів протягом опанування програми у вищому навчальному закладі. Ми розділяємо думку американського вченого, що "підхід доданої вартості" певним чином вказує на зміни інтелектуального і професійного розвитку студентів, рівень накопичених знань для подальшої діяльності майбутніх фахівців, проте визначати якість освіти за здатністю вплинути на розвиток студентів є недостатнім, оскільки особистість розвивається постійно і незалежно від вищого навчального закладу. Однак освітня діяльність у вищих навчальних закладах певним чином сприяє накопиченню професійних знань студентів, підвищенню їхнього рівня якості, формуванню умінь і навичок майбутніх фахівців для подальшої діяльності.

Американський дослідник Д.М. Грін (Green D.M.) вважає якісним той вищий навчальний заклад, який чітко здійснює свою освітню діяльність у досягненні цілей [8, 15].

Аналіз методичної та дидактичної літератури дозволив уточнити поняття освіта та якість освіти.

Освіта – це система закладів і установ, у яких здійснюються навчально-виховні заходи, а також процес засвоєння і накопичення здобутих знань, що вказують на рівень, ступінь, освіченість особистості.

Якість освіти – це сукупність характеристик освітніх послуг щодо здатності освіти задовольнити встановлені стандарти та передбачувані норми і вимоги навчально-виховного процесу, які відбивають специфіку освітньої діяльності, що відрізняє її від іншої діяльності.

Таким чином, оцінювання якості освіти у вищих навчальних закладах України бажано визначати за такими напрямками: рівень професійної діяльності викладачів, зокрема педагогічної компетентності; рівень якості знань студентів; рівень забезпечення освітніх послуг; акредитація ВНЗ.

Професійна діяльність викладача – комплексне поєднання всіх характеристик педагога, що виявляються у навчальних, організаційних, методичних, наукових, культурних заходах навчально-пізнавальної діяльності і ґрунтуються на високих моральних і демократичних принципах навчання і виховання студентів [9, 308].

Педагогічна компетентність викладача –

висока внутрішня культура і духовна краса, широкий світогляд та інтелект, гармонійне поєднання всіх професійних характеристик педагога, його досвіду, знань, умінь і навичок, які комплексно використовуються в навчальних, організаційних, методичних, наукових, культурних заходах навчально-виховного процесу і ґрунтуються на високих моральних, демократичних принципах навчання й виховання студентів, доброзичливого спілкування, творчого наукового пошуку, впровадження прогресивних сучасних ідей та новітніх технологій навчання, особистісної відповідальності за якість навчального процесу і усвідомленості повноважень для визначення якісного рівня знань студентів та науково-педагогічних працівників у вищому навчальному закладі [9, 308].

Освітня діяльність вищого навчального закладу включає професійну діяльність викладачів, зокрема педагогічну компетентність та рівень якості знань студентів, що переважно визначають за допомогою тестування, тому бажано визначити валідність та надійність тестування. Результати такого оцінювання висвітлюють як кількісні, так і якісні показники освітньої діяльності ВНЗ.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови зазначено, що валідність – це обґрунтованість і адекватність дослідницьких інструментів, зокрема вимірювальних операцій та експериментів [1, 109]. Валідність розрізняють: апріорну, внутрішню, змістову, інкрементну, конгруентну, консенсуальну.

Апріорна валідність – попереднє інтуїтивне оцінювання змістової валідності тесту. Однак покладатись на інтуїцію в процесі визначення якості освіти некоректно, бо правдивість результатів оцінювання необхідно підтвердити документально, а не інтуїтивно. Хоча інтуїція в професійній діяльності викладачів має як позитивні характеристики, так і ті, що не варто брати до уваги.

Внутрішня валідність – неформальна процедура, яку використовують для визначення валідності тесту. Зазвичай внутрішню валідність тесту визначають експерти, пропонуючи тест на визначення компетентності викладачів. Професорсько-викладацький склад визначає валідність тесту, оцінюючи рівень якості знань студентів.

Змістова валідність – оцінювання валідності інструмента тестування, заснована на детальному дослідженні змісту пунктів тесту. Змістова валідність визначає зміст пропонованих запитань і реплік у тексті, їхню вагомість і доречність опанованої програми з навчальної дисципліни.

Інкрементна валідність – поняття, що означає кількість додаткової, валідної інформації, що одержують за допомогою тесту. Зазвичай, виконавці тесту мають справу з інформацією, відомою або маловідомою. У будь-якому разі вони отримують інформацію, яку переосмислюють в процесі виконання тесту.

Конгруентна валідність – метод встановлення валідності нового тесту. Для того, щоб встановити конгруентну валідність бажано апробувати тести, визначити їхню придатність до оцінювання якості знань студентів і викладачів. Змістова частина тесту має відповідати, з одного боку – опануванню навчальних дисциплін студентами відповідно до програми ВНЗ, з іншого – фаховій підготовці викладачів.

Консенсуальна валідність – неформальна процедура для оцінювання валідності, заснована на повній угоді якомога більшої кількості людей. Вона передбачає відсутність як у студентів, так і викладачів заперечень проти пропозицій, висунутих протягом оцінювання рівня якості їхніх знань та професійної діяльності науково-педагогічних працівників.

У процесі оцінювання якості освіти використовують поняття надійності вимірювання, яку традиційно відносять до точності виставлення балів за окремий тест. Надійність професійної діяльності викладачів, зокрема педагогічної компетентності у вищих навчальних закладах США, визначити на основі альтернативної форми, тестування-перетестування. (Наче щось пропущено)

Альтернативна форма визначення надійності оцінювання освіти стосується вимірювання професійної діяльності викладачів та визначення рівня якості знань студентів і полягає у проведенні тестів. Спочатку проводять один тест, а з часом – інший. На основі тестів, з одного боку – визначають професійну діяльність викладачів, зокрема рівень педагогічної компетентності з навчальної дисципліни, а з іншого – рівень якості знань студентів з опанованих навчальних предметів і отримують коефіцієнт кореляції, що вважається підтвердженням, або запереченням? надійності вимірювання. Коефіцієнт кореляції визначають як для студентів, так і для викладачів, оскільки оцінювання якості освіти передбачає рівень професійної діяльності викладачів, зокрема педагогічної компетентності та рівень якості знань студентів.

Наступний тест варто проводити за деякий час, аби врахувати темп професійної діяльності викладачів, щоденні зміни, розбіжності між добром завдань. Коефіцієнт кореляції виявить

надійність професійної діяльності. Чим вищий коефіцієнт кореляції, тим точнішою є надійність, яку можна визначити шляхом неодноразового тестування.

Зазначимо, що тести займають значне місце у процесі діагностування знань студентів у вищих навчальних закладах США. Вони зорієнтовані на визначення певного рівня знань відповідної програми і опанування студентів університетів навчальним матеріалом. Оцінювання знань студентів на основі тестів відбувається без стимулювання викладача і студента, оскільки процес технічно здійснюється на основі перевірки виконаних студентами тестових завдань. Письмові форми перевірки, що переважають у процесі оцінювання студентів у ВНЗ США, сприяють значній об'єктивності оцінювання їхніх знань.

Тестування-перетестування визначення надійності вимірювання професійної діяльності викладачів та рівня якості студентів ґрунтується на повторному написанні того ж самого тесту. Коефіцієнт кореляції між результатами виконаних тестів вважається коефіцієнтом надійності за тестування-перетестування.

Таким чином, надійність і валідність – це основні поняття вимірювання професійної діяльності викладачів та рівня якості знань студентів. Надійність вказує на точність і чіткість у процесі оцінювання, а валідність стосується сутності цього процесу, що певною мірою характеризує якість освітньої діяльності та освіти.

На основі вивчення американського досвіду, ми дійшли **висновку**, що оцінювання освіти у вищих навчальних закладах України, зокрема акредитація, спрямовуватиме зусилля на підвищення якості освіти українських вишів – на вдосконалення освітньої діяльності та надання освітніх послуг. Акредитація в українських освітніх закладах має стати цінністю суспільства і більшою мірою використовуватись для визначення місця рейтингу серед інших ВНЗ, а це, у свою чергу, певною мірою впливатиме на підвищене фінансування вищого навчального закладу як від держави, так і комерційних структур. У такому випадку акредитація вищих навчальних закладів в Україні не виконуватиме функцію що залякує, а

буде бажаною у кожному освітньому закладі, оскільки самі ВНЗ проявлятимуть ініціативність щодо проведення такої процедури, аби мати тісну взаємодію з урядом та додаткове фінансове забезпечення, що вплине на якість забезпечення освітнього процесу та надання освітніх послуг у вищому навчальному закладі.

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов. та CD) / [уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел]. – К.; Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2007. – 1736 с.

2. Зварич І.М. Оцінювання професійної діяльності викладачів у вищих навчальних закладах США (друга половина XX – початок XXI століття): моногр. / І.М. Зварич. – К.: Фенікс, 2014. – 344 с.

3. Калініна О.Г. Система управління якістю освіти у вищих навчальних закладах США: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / О.Г. Калініна. – Державний заклад “Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”. – К., 2015. – 21 с.

4. Квіт С. Алгоритм університетського розвитку / С. Квіт // Дух і література. Університетська автономія. – Спецвипуск. – 2008. – № 19. – С. 12 – 30.

5. Astin A.W. *Achieving Educational Excellence: A Critical Assessment of Priorities and Practices in Higher Education* / A.W. Astin. – San Francisco: Jossey-Bass, 1985. – 254 p.

6. Birnbaum R. *The quality cube: how college presidents assess excellence* / R. Birnbaum // *Journal of Tertiary Education Administration*. – 1994. – Vol. 16 (1). – P. 69 – 79.

7. Eaton S. *Judith An overview of US Accreditation* [Електронний ресурс] / Judith S. Eaton. – Режим доступу: <http://www.chea.org/pdf/overview%20of%20us%20accreditation%202012.pdf>

8. Green D.M. *What is quality in higher education?* / M.D. Green. – London: Society for Research into Higher Education, 1994. – 132 p.

9. 2014–2015 *Directory of CHEA – Recognized Organizations* [Електронний ресурс] / Режим доступу http://www.chea.org/pdf/2014-2015directory_of_CHEA_Recognized_Organizations.pdf

Стаття надійшла до редакції 08.03.2016



“Летить галка через балку – одна із найулюбленіших пісень Тараса Григоровича Шевченка! Він сам склав і мелодію, і вірші, і сам любив її співати! У цій пісні бринить і його Душа, Його Суть, страждання за Долю свого народу!”

